

1 Důkazní břemeno

1.1 Jaká jsou pravidla týkající se důkazního břemena?

Belgický soudní systém rozlišuje mezi občanským a obchodním právem. Obchodní právo je zvláštní právo, které se vztahuje na podnikatele, zatímco občanské právo je právem obecným.

Právní úprava dokazování podle občanského práva se nachází v článcích 1315 a násl. občanského zákoníku (*Code civil*). Jedná se o uzavřený systém s přísně upravenými důkazními prostředky (podrobnosti viz bod 5a níže).

Právní úprava dokazování podle obchodního práva se nachází v článku 25 obchodního zákoníku (*Code de commerce*). Hlavními znaky této právní úpravy je otevřenost systému a relativní volnost, pokud jde o důkazní prostředky v obchodních věcech. Podle článku 25 obchodního zákoníku „bez ohledu na důkazní prostředky povolené občanským právem budou moci být obchodní závazky zjištěny prostřednictvím svědecké výpovědi ve všech případech, kdy se soud bude cítit povinen ji připustit kromě výjimek stanovených pro zvláštní případy. Nákup a prodej lze prokázat prostřednictvím přijaté faktury, aniž tím jsou dotčeny jiné důkazní prostředky přípustné podle obchodního práva.“

Technické procesní stránky týkající se dokazování v občanských a obchodních věcech se řídí články 870 a násl. soudního řádu (*Code judiciaire*).

Článek 876 stanoví, že soud musí rozhodnout o sporu, který je mu předložen, podle pravidel dokazování, která se vztahují na povahu sporu. Spor je tedy buď občanskoprávní, nebo obchodní.

Důkaz o nějaké skutečnosti, předpokladu nebo tvrzení musí být předložen stranou, která se jich dovolává. Osoba, která požaduje splnění určité povinnosti, musí tuto povinnost prokázat. Recipročně osoba, která si nárokuje zproštění, musí doložit platbu nebo skutečnost, že došlo k zániku její povinnosti (článek 1315 občanského zákoníku). V soudním řízení má každý z účastníků povinnost prokázat skutečnosti, které tvrdí (článek 870 soudního řádu: „*actori incumbit probatio*“). Je pak na protistraně, aby vyvrátila důkazní hodnotu těchto skutečností, pokud je to možné a přípustné.

1.2 Existují pravidla, která vylučují některé skutečnosti z důkazního břemene? Ve kterých případech? Je možné i tak vyvrátit určité právní domněnky předložením důkazu?

Nejsou-li žádné námitky z důvodu veřejného pořádku nebo vnitrostátní bezpečnosti, lze prokazovat všechny skutečnosti. Naopak existují tři omezení práva na provedení důkazu během řízení. Za prvé prokazovaná skutečnost musí být relevantní pro daný případ. Za druhé skutečnost musí být přesvědčivá, to znamená, že pomůže přesvědčit soud o rozhodnutí, které má přijmout. Za třetí se musí jednat o skutečnost, která je jako důkaz přípustná: nesmí dojít k porušení soukromí, profesního tajemství a listovního tajemství.

Domněnky mohou být obecně protistranou vyvráceny. Pouze nevyvratitelné domněnky nelze napadnout („*jure et de jure*“). Je dokonce nezákonné předložit důkazy za účelem jejich vyvrácení. Vyvratitelné domněnky („*juris tantum*“) lze napadnout důkazem opaku. Přijatelné důkazní prostředky jsou v tomto případě upraveny pro občanské právo, ale nikoliv pro obchodní právo.

1.3 Do jaké míry musí být soud přesvědčen o pravdivosti faktu, aby na něm založil rozsudek?

Soud musí být přesvědčen skutkovými tvrzeními předloženými účastníky, na základě důkazů a jejich věrohodnosti. Pokud dospěje k závěru, že fakt, který mu byl předložen, může napomoci urovnat spor a že tento předložený fakt odráží věrně skutečnost, přidělí mu důkazní hodnotu. Teprve, když soud přidělí důkazní hodnotu tomu či onomu faktu, může být tento fakt skutečně považován za důkaz.

Důkazní hodnota je poněkud subjektivní, zatímco důkaz sám o sobě je přísně objektivní. Status důkazu závisí na míře spolehlivosti, již musí vykazovat.

Fakta jsou z právního hlediska považována za důkazy jen tehdy, pokud vykazují dostatečnou míru spolehlivosti, přičemž soud je však zbaven posuzovací pravomoci. To je případ listinných důkazů. Pokud soud vykládá obsah dokumentu, který byl získán podle zákona, způsobem neslučitelným s jeho textem, porušuje důkazní status dokumentů. Poškozený účastník se může dovolávat tohoto porušení při podání dovolání ke Kasačnímu soudu (*Cour de cassation*).

2 Provádění důkazů

2.1 Provádí soud dokazování pouze na návrh účastníků nebo může soudce v některých případech provádět důkazy i z vlastního podnětu?

Účastník, který předkládá nějaké tvrzení, musí být schopen jej prokázat. V určitých případech může soud nařídít účastníkovi, aby předložil důkaz, jako je tomu v případě, kdy je osobám nařízena přísaha (článek 1366 občanského zákoníku). Soud může, za přísně vymezených podmínek, přinutit účastníka, aby učinil prohlášení pod přísahou, a to buď protože na něm závisí rozhodnutí ve věci, nebo jednoduše za účelem určení částky rozsudku.

Soud může vyslechnout účastníky a nařídít výslech svědků, pokud tomu zákon nebrání (článek 916 soudního řádu). Může také pověřit znalce, aby přistoupili ke zjištění skutečnosti nebo poskytli odborné vyjádření (článek 962 soudního řádu).

2.2 Je-li návrhu účastníka na provedení důkazu vyhověno, co následuje?

Návrh na provedení důkazů musí být podán jedním z účastníků, a to v již žalobním návrhu nebo ve formě samostatného návrhu v průběhu řízení.

Rozhodnutí soudu může vyhovět návrhu nebo jej zamítnout s uvedením důvodů.

V případě písmoznaleckého ověření (článek 883 soudního řádu) nebo námitky nepravosti (článek 895 soudního řádu) nařídí soud účastníkům, aby se k němu dostavili (za přítomnosti svého právního zástupce nebo bez něho), a nařídí jim, aby předložili všechny cenné papíry, dokumenty a doklady k porovnání nebo doklad, který je označen za nepravý. Soud může rozhodnout o věci a jednat bezprostředně nebo nařídí uložení dokladu v soudní kanceláři, po němž může sám nařídít provedení důkazů nebo jej nechat provést znalci. Nakonec soud rozhodne o písmoznaleckém ověření nebo námitce nepravosti.

Pokud účastník navrhne provedení důkazu výslechem jednoho či více svědků, může soud povolit tento důkaz, je-li přípustný (článek 915 soudního řádu). Nebrání-li tomu zákon, může soud nařídít výslech svědků. Svědci jsou předvoláni vedoucím soudní kanceláře alespoň osm dní před datem stanoveným k jejich výslechu. Musí složit přísahu a jsou soudcem jednotlivě vyslechnuti. Soud může klást svědkovi otázky ze své vlastní iniciativy nebo na žádost jednoho z účastníků. Svědecká výpověď je písemně zaznamenána, přečtena nahlas, opravena a doplněna, je-li to nutné, a výslech svědka je následně ukončen.

Soud může nařídit vyhotovení znaleckého posudku, aby vyřešil spor nebo aby mu zabránil. Znalecký posudek se může týkat pouze zjištění a odborného názoru (článek 962 soudního řádu). Znalec plní svůj úkol za dohledu soudu. Účastníci poskytnou znalci všechny nezbytné doklady a uspokojí všechny jím vznesené přiměřené požadavky. Posudek musí být předložen k datu stanovenému unesením soudu. Pokud je posudek v rozporu s přesvědčením soudce, nemusí znalecův názor uplatnit.

Soud může bez návrhu nebo na návrh účastníků nařídit ohledání místa (článek 1007 soudního řádu). Ohledání, které se může uskutečnit jak za přítomnosti, tak v nepřítomnosti účastníků, je prováděno soudcem, který je nařídil, nebo osobou úředně pověřenou k jeho provedení. Je vyhotoven protokol, v němž popsány skutečně učiněné úkony a provedená zjištění, a doručen účastníkům.

2.3 Ve kterých případech může soud zamítnout návrh účastníka na provedení dokazování?

Soud není nikdy povinen vyhovět návrhu účastníka na provedení dokazování. Avšak je-li soudu zasláno dožádání, je povinen je nechat provést (článek 873 soudního řádu).

2.4 Jaké existují druhy důkazních prostředků?

V občanském (obecném) právu existuje pět druhů důkazních prostředků: listinný důkaz, svědecká výpověď, právní domněnky, doznání účastníka a přísaha (výpovědi pod přísahou) (článek 1366 občanského zákoníku).

Listinný důkaz (článek 1317 občanského zákoníku) může mít formu veřejné listiny nebo soukromoprávní listiny. Veřejná listina je dokument vyhotovený na základě procesních formalit veřejným činitelem zmocněným k tomuto účelu (jako je notář či matrikář) a potvrzuje platnost úmluvy, kterou obsahuje, mezi stranami a vůči třetím osobám. Uznaná soukromoprávní listina, která byla podepsaná všemi dotýčnými stranami a vyhotovená v počtu kopií odpovídajícím stranám, prokazuje svou platnost mezi stranami. Pro všechny věci přesahující částku nebo hodnotu 375 EUR (článek 1341 občanského zákoníku) musí být vyhotovena notářská listina nebo soukromoprávní listina.

Není přípustný důkaz výpovědi svědků (článek 1341 občanského zákoníku) proti obsahu listin a nad rámec tohoto obsahu. Pokud existuje jen počátek písemného důkazu nebo není možné předložit listinný důkaz, je důkaz svědeckou výpovědí přípustný.

Domněnky (článek 1349 občanského zákoníku) jsou závěry, které zákon nebo soudní úředník vyvozuje ze známé skutečnosti pro neznámou skutečnost. Domněnky nemohou ignorovat obsah listin, ale mohou stejně jako listinný důkaz, doplnit důkaz *prima facie* a nahradit listiny, pokud je není možné předložit. Doznání, které je namítáno vůči účastníkovi (článek 1354 občanského zákoníku), je mimosoudní, nebo soudní. Soudní doznání je prohlášení účastníka před soudem nebo jeho zvláštního zmocněnce a slouží plně jako důkaz proti tomu, kdo jej učinil. Naopak mimosoudní doznání nepodléhá žádnému formálnímu předpisu.

Přísaha (článek 1357 občanského zákoníku) je buď vyžádána účastníkem na druhém účastníkovi (rozhodná přísaha), nebo je vyžádána soudcem. V případě rozhodné přísahy prohlášení představuje přesvědčivý důkaz jen ve prospěch nebo v neprospěch osoby, která je učinila.

Důkazy v obchodních věcech (článek 25 obchodního zákoníku) nejsou právně upraveny, ale existuje zde zvláštní forma důkazu, a to přijatá faktura v případě kupních smluv. Obchodník může vždy použít přijatou fakturu jako platný důkaz, zatímco všechny ostatní písemné doklady musí pocházet od protiúčastníka, aby mohly sloužit jako důkaz.

2.5 Jaké jsou metody dokazování pomocí svědků a jak se liší od dokazování pomocí znalců? Jaká jsou pravidla pro předkládání písemných důkazů a znaleckých posudků?

Svědecká výpověď je považována občanským zákoníkem za samostatný důkazní prostředek. Soudní řád upravuje technické procedurální stránky svědecké výpovědi. Posudek soudního znalce je jednou z metod dokazování a je upraven soudním řádem. Účastníci mohou soud požádat, aby předvolal svědky, ale nemohou jmenovat znalce ze své vlastní iniciativy. To může učinit pouze soud.

Listinný důkaz má důkazní hodnotu a soud musí respektovat jeho obsah, ale toto se nevztahuje na posudky a odborná vyjádření znalců. Pokud je posudek nebo odborné vyjádření v rozporu s přesvědčením soudce, nemusí znalecův názor uplatnit (článek 962 soudního řádu).

2.6 Mají některé způsoby dokazování větší důkazní sílu než jiné?

Existuje hierarchie důkazních prostředků upravených zákonem. Doznání a přísahy zaujímají nejvyšší místo. Písemné doklady mají vždy vyšší důkazní hodnotu než svědecké výpovědi a domněnky. Veřejné listiny slouží plně jako důkaz mezi účastníky a vůči třetím osobám, zatímco uznaná soukromoprávní listina slouží jako důkaz mezi účastníky. O svědeckou výpověď a o domněnky se lze opírat, pokud listinný důkaz není úplný nebo není možné předložit listinný důkaz dohody, která má být prokázána.

2.7 Jsou pro prokázání určitých skutečností povinné určité způsoby dokazování?

V závislosti na tom, zda se jedná o občanskoprávní věc nebo obchodní věc, je způsob dokazování upraven zákonem, nebo jím není upraven. Podle občanského práva musí být u všech věcí přesahujících částku nebo hodnotu 375 EUR (článek 1341 občanského zákoníku) vyhotovena listina (notářem nebo soukromoprávní listina). Pouze takové listiny mohou být připuštěny jako důkaz; svědecká výpověď a domněnky nejsou přípustné. Naopak v obchodních věcech se připouštějí svědecká výpověď a domněnky k doplnění obsahu listin nebo k popření obsahu listin.

2.8 Mají svědci ze zákona povinnost svědčit?

Svědci jsou vyslechnuti, pokud o to účastníci požádají nebo pokud to soud nařídí (články 915 a 916 soudního řádu).

Předvolání svědků se řídí články 923 a násl. soudního řádu.

2.9 Ve kterých případech mohou svědci odmítnout vypovídat?

Pokud předvolaný svědek doloží, že existuje zákonný důvod, který ho zbavuje povinnosti svědčit, rozhodne o této vedlejší otázce soud. Za zákonný důvod je zejména považováno služební tajemství, jehož je svědek držitelem (článek 929 soudního řádu).

2.10 Může být osoba, která odmítne vypovídat jako svědek, sankcionována nebo přinucena podat svědeckví?

Osoba předvolaná jako svědek má povinnost se dostavit, není-li tomu tak, soudce může nařídit, na požádání účastníka, aby svědek byl předveden na základě obsílky soudního vykonavatele (článek 925 soudního řádu). Předvolanému svědkovi, který se nedostavil, může být uložen peněžitý trest (článek 926 soudního řádu).

2.11 Existují osoby, od nichž nelze vyžadovat svědeckví?

Svědecká výpověď není platná, pokud je podána osobou, která není způsobilá vypovídat před soudem (čl. 961 bod 1 soudního řádu).

Nezletilá osoba mladší patnácti let nesmí být vyslýchána pod přísahou. Její výpovědi mohou být přijaty pouze jako prostá informace (čl. 931 odst. 1 soudního řádu).

Ve věcech, které se ho týkají a které se týkají výkonu rodičovské odpovědnosti, ubytování, jakož i práva na osobní vztahy, má každý nezletilý právo být vyslechnut soudcem; pokud o výslechu rozhodne soudce, může nezletilý odmítnout být vyslechnut (článek 1004/1 soudního řádu).

Pokrevní příbuzní v sestupné linii nemohou podávat svědeckví ve věcech, v nichž mají jejich příbuzní ve vzestupné linii opačné zájmy (čl. 931 druhý pododstavec soudního řádu).

2.12 Jaká je úloha soudce a účastníků při výslechu svědků? Za jakých podmínek lze svědka vyslechnout prostřednictvím videokonference nebo jiných technických prostředků?

Účastníci nemohou přerušit svědky při jejich výpovědi ani se na ně přímo obrátit s dotazem, ale musí se obracet na soudce (článek 936 soudního řádu). Soudce může buď z úřední povinnosti, nebo na návrh účastníka položit svědkovi jakoukoliv otázku s cílem upřesnit či doplnit jeho výpověď (článek 938 soudního řádu).

Nepřímé svědectví je platné. Neodporuje tomu žádné ustanovení ani žádná právní zásada. Kromě toho článek 924 soudního řádu povoluje soudci, aby rozhodl, že svědeckou výpověď lze získat tam, kde se svědek nachází, může-li svědek doložit, že není schopen se dostavit.

3 Hodnocení důkazů

3.1 Jestliže účastník získal důkaz nezákonným způsobem, existují omezení přípustnosti takového důkazu při rozhodování?

Důkazy získané nezákonnými prostředky nemohou být u soudu použity. Soud je nesmí brát v úvahu při svém rozhodování. Pokud se poruší soukromí, služební/profesní tajemství nebo listovní tajemství za účelem získání důkazu, je tento důkaz nezákonný a nepřipustný.

3.2 Jsem-li účastníkem řízení, bude moje tvrzení považováno za důkaz?

Doklady pocházející od strany sporu nemohou sloužit jako důkaz v její prospěch. Pouze v obchodním právu představuje faktura (přijatá zákazníkem) z obchodní transakce platný důkaz, který obchodník může předložit, aby prokázal skutečnosti, které se ho týkají, i když tento doklad pochází od něho samotného. Řádně vedené účetní knihy mohou být přijaty soudem jako důkaz transakce mezi obchodníky.

Soudní doznání je prohlášení, které činí před soudem účastník řízení nebo jeho zvláštní zmocněnec. Toho prohlášení slouží plně jako důkaz proti tomu, kdo jej učinil.

Poslední aktualizace: 29/10/2019

Za originální verzi stránky (v jazyce daného členského státu) odpovídá příslušné kontaktní místo Evropské soudní sítě. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. ESS-O ani Evropská komise neodpovídá ani neručí za informace a data, které tento dokument obsahuje či na které odkazuje. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.